तेनैव भगवता स्वाश्रममानीयत। कतिपयदिनान्तरे च सदैव तेन गरेणातितेजस्वी बालको जज्ञे। तस्यौर्वो जातकर्मादिकाः क्रिया निष्पाद्य सगर इति नाम चकार। कृतोपनयनं चैनमौर्वो वेदाञ्छास्त्राण्यशेषाण्यस्त्रं चाग्नेयं भार्गवाख्यमध्यापयामास। उत्पन्नबुद्धिश्च मातरमपृच्छत्। अम्ब। कथमत्र वयम्। क्व तातः। ततो ऽस्माकं कः। इत्येवमादि पृच्छतस्तन्माता सर्वमवोचत्। ततः पितृराज्यहरणामर्षितो हैहयतालजङ्घादिवधाय प्रतिज्ञामकरोत्। प्रायशश्च हैहयाञ्जघान। शकयवनकाम्बोजपारदपह्लवा हन्यमानास्तत्कुलगुरुं वसिष्ठं शरणं ययुः। अथैतान्वसिष्ठो जीवन्मृतकान्कृत्वा सगरमाह। वत्स वत्स। अलमेभिरतिजीवन्मृतकैरनुमृतैः। एते च मयैव त्वत्प्रतिज्ञापरिपालनाय निजधर्मद्विजसङ्गपरित्यागं कारिताः। स तथेति तद्गुरुवचनमभिनन्द्य तेषां वेषान्यत्वमकारयत्। यवनान्मुण्डितशिरस ऊर्धमुण्डाञ्छकान्प्रलम्बकेशान्पारदान्पह्लवांश्च श्मश्रुधरान्निःस्वाध्यायवषट्कारानेतानन्यांश्च क्षत्रियांश्चकार। ते च निजधर्मपरित्यागाद्ब्राह्मणैश्च परित्यक्ता म्लेच्छतां ययुः। सगरो ऽपि स्वमधिष्ठानमागम्यास्खलितचक्रः सप्तद्विपवतीमिमामुर्वीं प्रशशास। कश्यपदुहिता सुमतिर्विदर्भराजतनया च केशिनी द्वे भार्ये सगरस्यास्ताम्। ताभ्यां चापत्यार्थमाराधित और्वः परमेण समाधिना वरमदात्। एका वंशधरमेकं पुत्रमपरा षष्टिं पुत्रसहस्राणि जनयिष्यतीति। यस्या यदभिमतं तदिच्छया गृह्यताम्। इत्युक्ते केशिनी पुत्रमेकं सुमतिः पुत्रसहस्राणि षष्टिं वव्रे। तथेति चर्षिणाभिहिते ऽल्पैरेवाहोभिरेकैकमसमञ्जसं नाम वंशधरं पुत्रमसूत केशिनी। विनतातनयायास्तु सुमत्याः षष्टिः पुत्रसहस्राण्यभवन्। तस्मादसमञ्जसो ऽशुमान्नाम कुमारो जज्ञे। स त्वसमञ्जा बाल्यादेवापवृत्तः। पिता चास्याचिन्तयत्। अयमतीतबाल्यो बुद्धिमान्भविष्यतीति। अथ तत्रापि वयस्यतीते तच्चरितमेवैनं पिता तत्याज। तान्यपि षष्टिः कुमारसहस्राण्यसमञ्जसश्चरितमनुचक्रुः। ततश्चासमञ्जसश्चरितानुकारिभिः सागरैरपध्वस्तयज्ञादिसन्मार्गे जगति देवाः सकलविघ्नामयमसंसृष्टमशेषदोषैर्भगवतः पुरुषोत्तमस्यांशभूतं कपिलर्षिं प्रणम्य तदर्थमूचुः। भगवन्। एभिः सगरतनयैरसमञ्जसश्चरितमनुगम्यते। कथमेवमेभिरनुसरद्भिर्जगद्भविष्यति। इत्यार्तजगत्परित्राणाय च भगवतो ऽत्र शरीरग्रहणम्। इत्याकर्ण्य भगवानल्पैरेव दिनैरेते विनङ्क्ष्यन्तीत्युक्तवान्। तत्रान्तरे च सगरो हयमेधमारेभे। तत्र पुत्रैरधिष्ठितमस्याश्वं को ऽप्यपहृत्य भुवो विवरं प्रविवेश। ततश्चाश्वान्वेषणाय तनयान्युयोज। ततस्तत्तनयाश्चातिनिर्बन्धेन वसुधातलमेकैको योजनं योजनमवनेश्चखान। पाताले चाश्वं परिभ्रमन्तमवनिपतिनन्दनास्ते ददृशुः। नातिदूरस्थितं च भगवन्तमपघने शरत्काले ऽर्कमिव तेजोभिरनवरतमूर्धमधश्चाशेषा दिशश्चोद्भासयमानं कपिलर्षिमपश्यन्। ततश्चोद्यतायुधा दुरात्मायमस्मदपकारी यज्ञविघातकर्ता हयहर्ता हन्यतां हन्यतामित्यधावन्। ततश्च तेनापि भगवता किंचिदीषत्परिवर्तितलोचनेनावलोकिताः स्वशरीरसमुत्थेनाग्निना दह्यमाना विनेशुः। सगरो ऽप्यनुगम्याश्वानुसारि तत्पुत्रबलमशेषं परमर्षिकपिलतेजसा दग्धमंशुमन्तमसमञ्जसः पुत्रमश्वानयनाय चोदयामास। स तु सगरतनयखातमार्गेण कपिलमुपगम्य भक्तिनम्रस्तथा तथा तुष्टाव यथैनं भगवानाह। गच्छ।